

Steeds minder 55-plussers maken gebruik van uittredestatuten

Voldoende mensen aan het werk krijgen, wordt al sinds jaar en dag vooruitgeschoven in opeenvolgende Europese arbeidsmarktdoelstellingen die ook een Vlaamse vertaalslag kennen. De werkzaamheidsdoelstellingen van 50- en 55-plussers staan daarbij met stip aangeduid als een van de prioriteiten. De recentste 'Pact 2020'-doelstellingen stelden als target een Vlaamse werkzaamheidsgraad van 60% voorop voor de groep van 50 tot 64 jaar en 50% voor de groep van 55 tot 64 jaar tegen 2020. De cijfers van 2018 leren dat Vlaanderen deze doelstellingen vroegtijdig behaalde, met een werkzaamheidsgraad van 63,5% bij de 50- tot 64-jarigen en 52,5% bij de 55- tot 64-jarigen. Toch kunnen we in Vlaanderen niet op onze lauweren rusten. Het aandeel werkende 55-plussers scoort anno 2018 nog steeds beduidend onder het EU-gemiddelde, en een pak lager dan koplopers als Zweden (77,9%). Tegelijk neemt de noodzaak toe om de werkzaamheidsgraad van 50- en 55-plussers verder op te hogen, aangezien de demografische druk op de arbeidsmarkt en de sociale zekerheidsuitgaven de komende jaren pieken (**Theunissen, Vansteenkiste, & Sels, 2018**). Om dit te verwezenlijken, is het essentieel om de aanwerving van kandidaten van 50/55-plus verder te stimuleren en de vervroegde uitstroom van deze werknemers in te perken. Om de realisaties inzake instroombevordering en uitstroombepanking op te volgen, brengen we vanuit het Steunpunt Werk sinds 2008 een 'boordtabel eindeloopbaan' uit. Dit jaar hebben we deze boordtabel van een update voorzien (**Scholiers, De Smet, Vansteenkiste, & Van Onacker, 2019**). In deze Werk.Focus zoomen we in op een component van deze boordtabel: de uitstroom via uittredestatuten zoals het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage (SWT) en de vrijstelling voor oudere werklozen. Daarnaast geven we ook een globaal overzicht van de evolutie van de samenstelling van de groep van 55-plussers met inbegrip van deze uittredestatuten.

In de boordtabel eindeloopbaan onderscheiden we steeds verschillende drijfkrachten die de werkzaamheid bij 55-plussers beïnvloeden. De drijfkrachten zijn ingedeeld in drie clusters: instroom, doorstroom en uitstroom. Om de werkzaamheidsgraad van 55-plussers te verhogen, is het van belang om de herintrede in deze groep te bevorderen (instroom) en de uittrede uit de arbeidsmarkt (uitstroom) uit te stellen. De instroom en uitstroom worden daarbij beïnvloed door evoluties die we onder de noemer doorstroom plaatsen. In deze Werk.Focus gaan we dieper in op een drijfkracht uit het uitstroombuik: de 'uittredestatuten'. Voor deze drijfkracht verwachten we een negatieve relatie met de werkzaamheidsgraad van 55-plussers.

Uittredestatuten

Twee statuten die worden gebruikt als een vervroegde uitstap uit de arbeidsmarkt, zijn de vrijstelling voor oudere werklozen en de werkloosheid met bedrijfstoelage (SWT). Werklozen ouder dan 50 jaar kunnen onder bepaalde voorwaarden een uitkering ontvangen en vrijgesteld zijn van een inschrijving als werkzoekende. Doorheen de jaren werden de voorwaarden voor de vrijstelling van inschrijving als oudere werkzoekende verstrengd. In 2002 werd de leeftijdsgrens opgetrokken tot 58 jaar en in 2013 tot 60 jaar; enkel voor werkzoekenden met een loopbaan van minstens 38 jaar en voldoende werkloosheidsdagen wijzigde de leeftijd niet. Vanaf 2015 kan enkel wie op 31

Tabel 1. Aantal 55-plussers in SWT en werkloosheid met of zonder vrijstelling van beschikbaarheid, en aandeel in de populatie van 55 tot 64 jaar (Vlaams Gewest; 2011-2018)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Werkloosheid met bedrijfstoeslag (SWT)								
Aantal (n)	80 368	78 855	77 184	74 669	71 199	66 700	59 849	53 435
Aandeel (%)	10,1	9,8	9,4	9,0	8,4	7,7	6,9	6,0
Vrijgestelde oudere werklozen								
Aantal (n)	44 569	41 055	37 234	29 817	23 575	20 260	14 696	9 078
Aandeel (%)	5,6	5,1	4,6	3,6	2,8	2,3	1,7	1,0
Werkzoekende UVW na voltijdse prestaties								
Aantal (n)	22 480	22 145	23 324	28 120	31 004	30 684	31 689	31 614
Aandeel (%)	2,8	2,7	2,9	3,4	3,7	3,6	3,6	3,6
Totaal (n)	147 417	142 055	137 742	132 606	125 778	117 644	106 234	94 127
Totaal (%)	18,5	17,6	16,8	15,9	14,9	13,6	12,2	10,6

Bron: RVA, Eurostat – LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

december 2014 al voldeed aan de toetredingsvoorwaarden nog aanspraak maken op de vrijstelling van inschrijving als werkzoekende. Wie op dat moment niet aan de voorwaarden voldeed, valt onder de gewone beschikbaarheid (tot 60 jaar) of aangepaste beschikbaarheid als werkzoekende (van 60 tot 65 jaar).

Personen in het statuut van SWT ontvangen naar aanleiding van hun ontslag een werkloosheidsuitkering in combinatie met een vergoeding betaald door de vroegere werkgever. Ook voor dit statuut werden de afgelopen jaren de toetredingsvoorwaarden verstrengd. Een eerste reeks wijzigingen had plaats in 2012. Zo werd in het algemeen stelsel de loopbaanvoorwaarde voor mannen verhoogd van 30 jaar tot 35 jaar en voor vrouwen van 26 tot 28 jaar. In 2015 werd, onder andere, de minimumleeftijd in het algemeen stelsel opgetrokken tot 62 jaar, met een loopbaanvoorwaarde van 40 jaar bij mannen en 31 jaar bij vrouwen. Een andere belangrijke wijziging vanaf 2015 is dat voor alle ondernemingen met een collectieve ontslagronde een minimumleeftijd van 55 jaar geldt (behoudens enkele uitzonderingen). In de jaren na 2015 werden de toetredingsvoorwaarden tot het SWT-stelsel nog verder aangescherpt. Bovendien zijn personen die intreden in het stelsel vanaf 2015 niet langer vrijgesteld van een inschrijving als werkzoekende, maar dienen zij aangepast beschikbaar te zijn tot de leeftijd van 65 jaar.

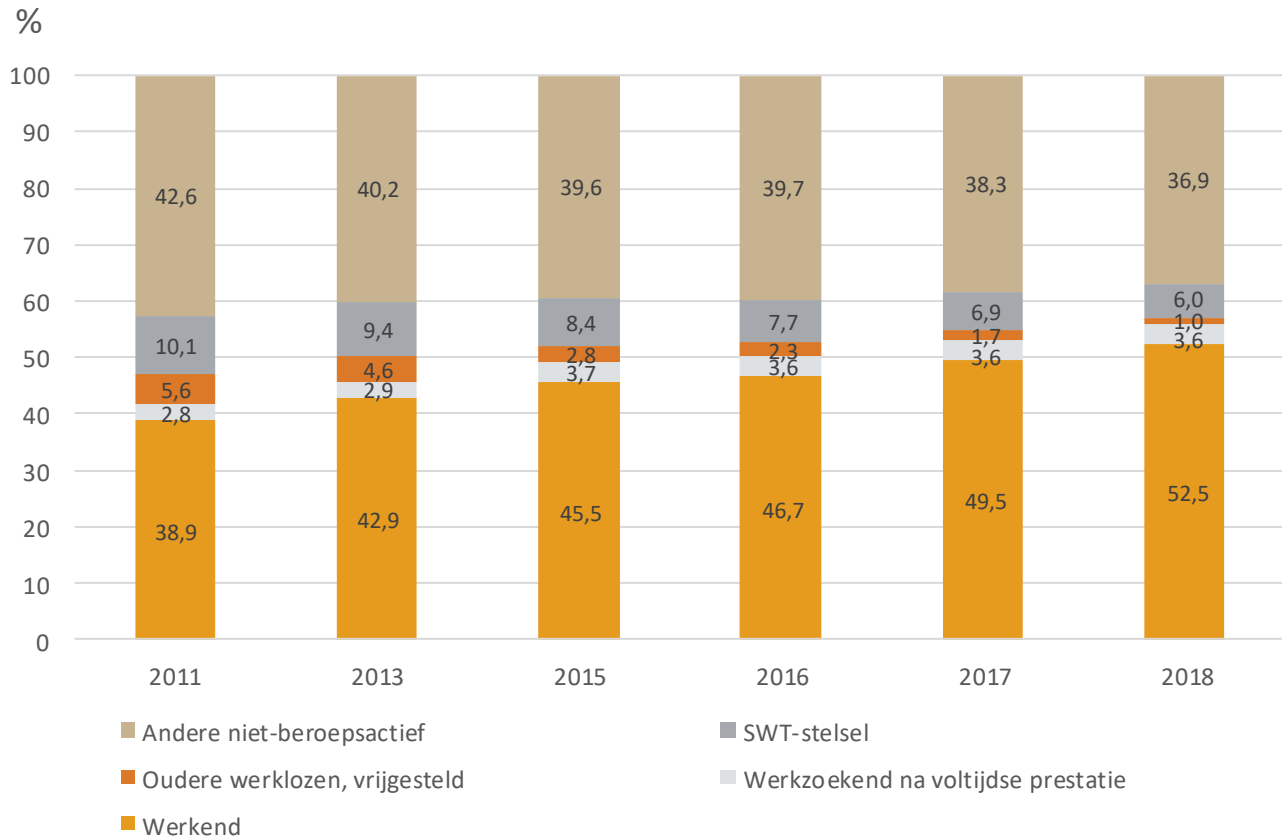
In tabel 1 geven we de evolutie weer van het aantal 55- tot 64-jarigen in de beide stelsels en berekenen we hun aandeel in de gehele groep van 55 tot 64 jaar. Daarnaast nemen we ook de werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen na voltijdse arbeidsprestaties op. Werkzoekenden die door de verstrengde maatregelen niet in aanmerking komen voor een vrijstelling van

inschrijving als werkzoekende, komen immers vaak bij de werkzoekende uitkeringsgerechtigde werklozen terecht.

Het aantal vrijgestelde oudere werklozen is onder impuls van de verstrengde toetredingsvoorwaarden tussen 2011 en 2018 steeds kleiner geworden (-35 491). Door de recentere hervormingen in 2013 en 2015 neemt het aantal nog sneller af dan voordien. Hun aandeel in de groep van 55 tot 64 jaar daalde van 5,6% in 2011 tot 1,0% in 2018. De vorige editie van de boordtabel eindeloopbaan eindigde met een eerste lichte daling van het aantal personen in het SWT-stelsel (met of zonder vrijstelling). Sinds toen is het aantal personen in het stelsel voortdurend gedaald. Ten opzichte van 2011 daalde het aantal 55-plussers in SWT met 26 933 personen of een daling van het aandeel van 10,1% in 2011 tot 6,0% in 2018.

In de beschouwde periode daalde het aantal vrijgestelde oudere werklozen en personen in het SWT-stelsel samen met 62 424 eenheden. Tegelijkertijd nam het aantal werkzoekende uitkeringsgerechtigde werklozen na voltijdse prestaties heel wat minder sterk toe (+9134). Hun aandeel bij de 55- tot 64-jarigen steeg van 2,8% naar 3,6%. Globaal genomen betekent dit dat tussen 2011 en 2018 het aantal 55-plussers dat zich in een van de werkloosheidsstatuten bevond, is afgenomen met 53 290 personen. Het aandeel 55-plussers in een van deze statuten daalde zo van 18,5% in 2011 naar 10,6% in 2018. Deze daling vertelt echter niet het volledige verhaal. Indien het aandeel dat hier gewonnen wordt de arbeidsmarkt vervroegd verlaat via andere uittredekanalen, wordt uiteindelijk geen winst geboekt. Om zicht te krijgen op de globale evolutie schetsen we daarom een algemeen beeld van de samenstelling van de groep tussen 55 en 64 jaar.

Figuur 1. Samenstelling van de populatie 55- tot 64-jarigen (Vlaams Gewest; 2011-2018)

Bron: RVA, Statbel – EAK, Eurostat – LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

Samenstelling van de populatie 55- tot 64-jarigen

Sinds de vorige editie van de boordtabel is het aandeel werkende 55-plussers stelselmatig groter geworden (zie figuur 1). De werkzaamheidsgraad bij 55-plussers steeg van 38,9% in 2011 naar 52,5% (+13,6 procentpunt) in 2018. Daarnaast zien we de evolutie van enkele niet-werkende groepen die in het vorige deel aan bod kwamen. Het aandeel werkzoekenden na een voltijdse prestatie (gekend bij RVA) steeg licht doorheen de jaren van 2,8% naar 3,6%. Het aandeel oudere werklozen met een vrijstelling en het aandeel personen in het SWT-stelsel namen sterk af, van respectievelijk 5,6% en 10,1% tot 1,0% en 6,0%. De afbouw van de beide stelsels zorgde er vermoedelijk mede voor dat het aandeel werkzoekenden met een uitkering na een voltijdse prestatie toenam. Opmerkelijker is echter het feit dat de afbouw van beide stelsels gepaard gaat met een toename van het aandeel werkenden en een afname van het aandeel niet-beroepsactieven. Het aandeel niet-beroepsactieven daalde van 42,6% in 2011 tot 36,9% (-5,7 procentpunt) in 2018.

Conclusie

Het verhogen van de werkzaamheidsgraad bij 55-plussers vereist, naast het stimuleren van de herintrede in deze groep, ook dat hun uittrede uit de arbeidsmarkt wordt uitgesteld. In de afgelopen jaren werden hiertoe onder meer de toetredingsvoorwaarden tot het SWT-stelsel en de vrijstelling voor oudere werklozen verstrengd, hetgeen resulteerde in een beduidende daling van het aandeel 55-plussers in deze uittredestatuten. Van deze drijfkracht uit het uitstroomluik gaat er aldus een positieve impact uit op de werkzaamheidsgraad van 55-plussers. Cruciaal hierbij is dat het dalend gebruik van deze uittredestatuten gepaard gaat met een globale daling van het aandeel niet-beroepsactieven bij 55-plussers en een toename van het aandeel werkenden. Een kanttekening die we hierbij maken, is dat de meest recente cijfers over de werkbaarheid in Vlaanderen een daling aangeven voor werknemers in de groep van de 55-plussers (Bourdeaud’hui, Janssens, & Vanderhaeghe, 2017). Om de gerealiseerde werkzaamheidsgraad bij 55-plussers te bestendigen en om de positieve trend voort te zetten, is het cruciaal dat er blijvend geïnvesteerd wordt in werkbare jobs voor deze groep.

Meer cijfers

Voor een volledig overzicht van de verschillende drijfkrachten in de boordtabel eindeloopbaan kan u [hier](#) het artikel raadplegen uit het eerste nummer van 2019 van ons tijdschrift Over.Werk. Daarnaast vindt u op onze website in de collectie [Eindeloopbaan](#) uitgebreidere cijferreeksen terug van de verschillende indicatoren.

Bart Scholiers
Ruben De Smet
Sarah Vansteenkiste

Steunpunt Werk

**STEUNPUNT
WERK**

Naamsestraat 61 bus 3551, 3000 Leuven

steunpuntwerk@kuleuven.be | +32 016 32 32 39

www.steunpuntwerk.be | twitter: [@SteunpuntWerk](https://twitter.com/SteunpuntWerk)

Het STEUNPUNT WERK is een universitair kenniscentrum dat arbeidsmarktinformatie verspreidt en het Vlaams arbeidsmarktbeleid ondersteunt.